

09 nov 2023 -00:01

Consultaties door verpleegkundigen, een activiteit die verder moet ontwikkeld worden!

Bij consultaties denken de meeste Belgen spontaan aan een arts. In de praktijk zien we echter dat ook verpleegkundigen steeds vaker bepaalde consultaties uitvoeren. Dit gebeurt vooral in complexe situaties, waarbij een patiënt van zeer nabij moet worden opgevolgd of ondersteund. Is dat een wel goed idee? In andere landen, waar deze raadplegingen al verder ontwikkeld en geformaliseerd zijn, is de ervaring alleszins positief, en dit wordt bevestigd door talrijke wetenschappelijke publicaties. Op basis van een studie beveelt het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) aan om dit soort initiatieven ook in België verder te ontwikkelen, mits ze zorgvuldig worden omkaderd door afspraken met andere zorgberoepen op nationaal en lokaal niveau. Waarschijnlijk zal ook de wetgeving moeten worden aangepast, om te voorkomen dat verpleegkundigen tijdens de consultatie teveel worden beperkt in hun activiteiten, en om ervoor te zorgen dat de juiste competenties op de juiste plaats kunnen worden ingezet.

De vergrijzing van de bevolking zorgt voor een toename van personen met vaak meerdere chronische ziekten. Dit zorgt voor een complexe problematiek bij steeds meer patiënten, met behoeften die doorheen de tijd kunnen variëren. Zo moeten ze leren hoe een medisch hulpmiddel correct te gebruiken, hoe hun symptomen te verminderen en hun behandeling te volgen, wie te contacteren bij een bepaald probleem, hoe zelfredzaam te blijven en het welbevinden te bewaren, hoe om te gaan met vele kleine problemen bij langdurige ziekte of eenvoudigweg, hoe zich gerustgesteld te voelen door een regelmatig contact met een zorgverlener. Voor patiënten en hun omgeving is dit alles even belangrijk als de medische behandeling zelf.

Zijn deze consultaties werkelijk nuttig?

In het buitenland hebben verpleegkundigen al langer meer uitgebreide verantwoordelijkheden, waaronder het uitvoeren van consultaties. Dit biedt ons de kans om te putten uit de ervaring van anderen en uit een uitgebreide hoeveelheid onderzoek op zeer diverse terreinen (cardiologie, longziekten, diabetes, enz.) en in verschillende contexten (huisartsgeneeskunde, ziekenhuizen, enz.). Het literatuuronderzoek van het KCE omvatte maar liefst 473 gerandomiseerde gecontroleerde studies. Hieruit blijkt dat verpleegkundige consultaties minstens even goede - en soms zelfs betere - resultaten opleveren dan de klassieke aanpak of een consultatie bij een arts. Bovendien blijken ze ook veilig te zijn.

Inspelen op nieuwe behoeften

Ons gezondheidszorgsysteem komt uit een tijdperk waar de nadruk lag op de behandeling van acute ziekten. Het is echter niet goed afgestemd op de behoeften van patiënten met complexe en langdurige gezondheidsproblemen. Daarom is er nood aan een andere aanpak. Daarbij moet een grotere nadruk worden gelegd op samenwerking en integratie van de zorg, waarbij vaak ook extra zorgverleners betrokken moeten worden.

Belangrijk is ook dat de beschikbare zorgverleners en financiële en middelen van het gezondheidssysteem zo goed mogelijk worden ingezet. De herverdeling van bepaalde taken om de reeds overbelaste professionals, zoals artsen, te ontlasten kan hierbij helpen. De lopende hervorming van het verpleegkundig beroep past in deze logica. Door een onderscheid te maken tussen de verschillende niveaus van

competentie, moet het mogelijk zijn om de rollen en activiteiten op een duidelijke manier aan iedereen toe te kennen.

In zijn nieuwe studie nam het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) één van deze activiteiten onder de loep, namelijk verpleegkundige consultaties voor patiënten met complexe gezondheidsproblemen. De onderzoekers bestudeerden buitenlandse voorbeelden om de mogelijke voordelen en de noodzakelijke voorwaarden zijn voor de invoering van deze consultaties te identificeren. Daarnaast bekeken ze eveneens de huidige situatie in ons land via een analyse van de wetgeving en de praktijk op het terrein. Vervolgens reikten ze een aantal pistes aan om de implementatie van deze consultaties te vergemakkelijken.

Een meer flexibele wetgeving, duidelijke afspraken... en vertrouwen

Het lijkt geen twijfel dat verpleegkundige consultaties in ons land een belangrijke behoefte vervullen. Hun spontane ontwikkeling op het terrein toont dit aan. Toch ontbreekt er nog algemene visie over hun inhoud, organisatie en plaats binnen het zorgaanbod. Daarom moet er een officieel algemeen kader worden uitgetekend en is op lokaal niveau een duidelijkere afbakening nodig. Dit kan worden bereikt door het maken van afspraken voor een structurele samenwerking met andere zorgverleners.

Binnen deze overeenkomsten kunnen specifieke taken van verpleegkundige worden vastgelegd, inclusief de vereiste opleiding of kennis, de patiëntengroepen, in welke situaties, enz.

Een ander probleem is dat de verpleegkundigen tijdens deze consultaties soms flirten met de grenzen van het wettelijke toelaatbare (bv. voorschrijven). We moeten daarom een versoepeling van de wetgeving overwegen. Verpleegkundigen moeten consultaties kunnen uitvoeren op basis van hun werkelijke en aantoonbare competenties (bv. diploma's/opleidingscertificaten of bewijs van eerdere ervaring, gedocumenteerd in het portfolio voorzien in de Kwaliteitswet). Dit in plaats van een restrictieve lijst van toegelaten handelingen, zoals nu het geval is.

Zelfs als er een basis wordt gelegd voor een multidisciplinaire samenwerking en geïntegreerde zorg, dan nog zullen verpleegkundige consultaties enkel mogelijk zijn als er genoeg vertrouwen is. Niet enkel het vertrouwen van de andere zorgverleners en de patiënten is noodzakelijk, maar ook dat van de verpleegkundigen zelf, om nieuwe rollen en verantwoordelijkheden op zich te nemen.

FAQ

We horen nu al vaak dat er een groot tekort aan verpleegkundigen is. Is er geen risico dat het hen toekennen van nieuwe taken de situatie nog doet verergeren?

Niet noodzakelijk. Een deel van de taken die verpleegkundigen vandaag al uitvoeren, kunnen deel uitmaken van deze consultaties. Anderzijds biedt het hen ook nieuwe carrièremogelijkheden. Dit kan het beroep aantrekkelijker maken voor jongeren en ervaren verpleegkundigen in het beroep houden die op zoek zijn naar nieuwe uitdagingen of meer verantwoordelijkheden op zich willen nemen.

Verpleegkundigen zijn geen artsen. Kunnen ze meer verantwoordelijkheden op zich nemen zonder patiënten in gevaar te brengen?

De ervaring in andere landen toont aan dat dit kan op een veilige manier. We mogen niet vergeten dat de interventie van een verpleegkundige deel uitmaakt van een breder zorgtraject, en zij werken dus nooit alleen bij het ondersteunen van de patiënt. Daarom beveelt het KCE aan om de verpleegkundige consultatie te omkaderen met duidelijke afspraken met andere zorgverleners en voorwaarden te stellen op het vlak van opleiding, ervaring, enz.

Kan elke verpleegkundige deze consultaties uitvoeren?

Het KCE beveelt niet aan om bepaalde categorieën van verpleegkundigen automatisch uit te sluiten. Toch vereisen de consultaties die het KCE onderzocht vaak een specifieke kennis en het vermogen om zelfstandig te werken. Het is daarom waarschijnlijk dat deze consultaties in de praktijk eerder zullen worden toevertrouwd aan verpleegkundigen met een voortgezette opleiding (bv. een masterdiploma of een bijkomende specialisatie) en met voldoende ervaring. De benodigde opleiding en competenties moeten geval per geval worden uitgewerkt in de overeenkomsten die op het terrein worden gesloten.

Hoe zal dit alles op het terrein worden ingevoerd?

Stap voor stap. Het KCE beveelt in eerste instantie aan om 'pilotprojecten' op te zetten, waarmee verschillende manieren van aanpak kunnen worden uitgetest. Hierdoor zal men verpleegkundige consultaties beter kunnen formaliseren binnen een versoepeld wetgevend kader en mogelijke problemen en aandachtspunten kunnen identificeren.

Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg
Administratief Centrum Kruidtuin, Doorbuilding (10e verdieping)
Kruidtuinlaan 55
1000 Brussel
België
+32 2 287 33 88
<http://kce.fgov.be>

Gudrun Briat
Wetenschappelijke communicatie
+32 475 274 115
press@kce.fgov.be